

KINDERDIENST VZW

J A A R V E R S L A G

2009

INHOUDSOPGAVE

1. WERKING VAN DE KINDERDIENST EN VOORSTELLING VAN HET TEAM	3
1.1 Identificatiegegevens.....	3
1.2 Personeelsomkadering	3
1.3 Doelstellingen.....	4
1.4 Totaal aantal aanvragen.....	4
1.5 Visie op Hulpverlening	5
1.6 Doelgroep	6
1.6.1 Aanmeldingsredenen	6
1.6.2 Doorverwijzers	7
1.6.3 Gezinssituatie.....	7
1.6.4 Geslacht	7
1.6.5 Leeftijd.....	7
1.6.6 Nationaliteit	8
1.7 Van aanmelding tot begeleiding.....	8
1.8 Aangeboden modules	10
1.8.1 Modules i.v.m opvang in een gezin	7
1.8.2 Andere Modules	7
1.9 Aangeboden oplossingen.....	12
1.9.1 Duur van de opvang.....	7
1.9.2 Situatie na de opvang.....	7
1.10 Een integrale gezinsbegeleiding.....	13
1.11 De pedagogische begeleiding.....	14
1.12 Nazorg	15
1.13 Groepswerking binnen de Kinderdienst: ontmoetingsdag	15
1.14 Overleg en samenwerking - gevolgde opleidingen en studiedagen - voorstelling dienst & bezochte initiatieven.....	15
1.16 't KaDeeke.....	16
2. STEUN- EN OPVANGGEZINNEN	22
2.1 Rekrutering van steun- en opvanggezinnen	17
2.2 Selectie	17

2.2.1	Selectieprocedure voor Bestandsgezinnen.....	- 18 -
2.2.2	Screening van Netwerkgezinnen	- 18 -
2.3	Begeleiding en vorming van opvang- en steungezinnen	- 19 -
2.3.1	Begeleiding van opvanggezinnen	- 19 -
2.3.2	Begeleiding van steungezinnen	- 20 -
2.3.3	Vorming.....	- 20 -
2.3.4	Cijfergegevens met betrekking tot opvang- en steungezinnen	- 21 -
3.	<u>KINDERDIENST IN BRUSSEL: een prioriteit.....</u>	- 22 -
3.1.1	Brussel in Beweging.....	- 22 -
3.1.2	Project interculturele pleegzorg in Brussel.....	- 23 -
4.	<u>2010: HET VOORBEREIDINGSJAAR OP PROVINCIALE SAMENWERKING TUSSEN VERSCHILLENDE DIENSTEN VOOR PLEEGZORG</u>	- 25 -
5.	<u>AANLOOP TOT 2010... ..</u>	- 27 -

1. WERKING VAN DE KINDERDIENST EN VOORSTELLING VAN HET TEAM

1.1 Identificatiegegevens

Vzw Kinderdienst is een dienst voor gezinsondersteunende pleegzorg. De dienst is gevestigd in de Kogelstraat 24 te 1000 Brussel. De permanentie wordt dagelijks verzekerd van 9u tot 13u en van 13u30 tot 17u.

Telefonisch zijn wij bereikbaar op het nummer 02/289 72 70 (faxnummer : 02/289 72 77 e-mail: secretariaat@kinderdienst.be). Gedurende deze uren kunnen mensen op de dienst terecht of gaan de begeleiders op huisbezoek. 's Avonds kan een gesprek plaats vinden op afspraak of tijdens crisissituaties. De Kinderdienst is centraal gelegen in Brussel en is goed bereikbaar met het openbaar vervoer of met de wagen.

1.2 Personeelsomkadering

Raad van Bestuur

Voorzitter :	Wilfried BEIRNAERT
Ondervoorzitter en Secretaris:	Christiane TRIEST-HERREMANS
Afgevaardigd Beheerder :	Lucienne HEYRBAUT
Raad van Bestuur :	Françoise BODSON
	August DE RIDDER
	Liliane FELIX-DE MEYST
	Annik LAMPO
	Guy METENS
	Regine SCHUDDINCK
	Ward THIELEMANS
	Guido FONTEYN

Team

- Anne VAN CUTSEM	maatschappelijk assistente, coördinator	deeltijds (90%)
- Nele POTTIE	orthopedagoge	deeltijds (50%)
- Caroline BREART	maatschappelijk assistente	deeltijds (80%)
- Heleen Keppens	maatschappelijk assistente	voltijds (100%)
- Veerle VAN DEN EYNDE*	orthopedagoge	deeltijds (80%)
- Ilka MOONS*	maatschappelijk assistente	deeltijds (80%)
(*beiden tijdelijk vervangen door Katrien VIAENE)		
- Vanessa VOGELAERS	maatschappelijk assistente	voltijds (100%)
(tijdelijk vervangen door Jennifer DIRICKEN)		
- Mie SCHOLTUS	secretaresse (GECO)	deeltijds (50%)
- Marijke LEPPENS	secretaresse	deeltijds (80%)
- Frank VAN DEN BRANDE	boekhouder	deeltijds (20%)
- Emel SOZERI	onderhoud (GECO)	deeltijds (50%)

1.3 Doelstellingen

De Kinderdienst is een dienst voor gezinsondersteunende pleegzorg. De dienst organiseert en begeleidt de opvang van kinderen tussen 0 en 12 jaar in opvanggezinnen. Deze opvang is steeds op vrijwillige basis en voor een korte termijn van maximum 3 maanden of in een systeem van onderbroken opvang maximum 2 jaar.

Gezinnen met problemen kunnen op eigen initiatief of na doorverwijzing door een andere dienst bij de Kinderdienst komen aankloppen. De laagdrempelige werking van de Kinderdienst maakt dat er zeer snel en soepel (indien nodig dezelfde dag) op een vraag tot opvang kan ingegaan worden.

Tijdens de opvang behouden de ouders de volledige verantwoordelijkheid over hun kinderen. Domicilie, mutualiteit en kinderbijslag blijven ongewijzigd. Gedurende de opvang wordt het hele gezin begeleid opdat de kinderen zo snel mogelijk terug naar huis kunnen. Met een kortstondige uithuisplaatsing, in combinatie met een integrale gezinsbegeleiding, tracht de Kinderdienst te voorkomen dat situaties escaleren waardoor meer ingrijpende maatregelen kunnen vermeden worden. Het geheel past steeds in een globaal en preventief hulpverleningsconcept waarbij met andere instanties wordt samengewerkt.

Bovenstaande doelstellingen liggen dan ook sterk vervat in de visie op hulpverlening van de Kinderdienst.

1.4 Totaal aantal aanvragen

Gedurende het jaar 2009 werden aan de dienst **349** aanvragen tot opvang gesteld. **63** keer werden mensen doorverwezen naar andere diensten omdat in de aanmeldingsfase meteen duidelijk was dat hun vraag niet paste binnen het profiel van de Kinderdienst. **286** vragen werden wel opgenomen door de Kinderdienst. In al deze situaties werd de vraag verhelderd. Het ging gedurende dit jaar om **161** verschillende kinderen. Soms werden voor hetzelfde kind dus verschillende vragen gesteld in de loop van het jaar. Gezien iedere vraag even diepgaand behandeld wordt, houden we eraan om over **286 dossiers** te spreken.

In **80** van de situaties ging het om een vraag voor ‘nieuwe’, dit wil zeggen voor ons onbekende, kinderen. **180** keer werd een volledig nieuwe vraag gesteld in een dossier waar een begeleiding lopend was. **26** keer betrof het een hulpvraag voor een kind dat vroeger reeds begeleid werd, maar waarvan de opvang afgerond werd omdat hulp niet meer nodig geacht werd.

	2006	2007	2008	2009
Vraag	299 (100%)	363 (100%)	371 (100%)	349 (100%)
Doorverwijzing	35 (11,7%)	46 (12,7%)	56 (15,1%)	63 (18,1%)
Begeleiding KD	264 (88,3%)	317 (87,3%)	315 (84,9%)	286 (81,9%)
Aantal kinderen	148	171	188	161

In de cijfers valt een stijgende tendens van het aantal doorverwijzingen op.

1.5 Visie op Hulpverlening

a) Het kind centraal

Kinderen hebben het recht om op te groeien in een veilige en stabiele gezinscontext, bij voorkeur bij hun eigen ouders. Wanneer ouders zelf tijdelijk de zorg voor hun kinderen niet kunnen opnemen, kunnen zij een beroep doen op een pleeggezin.

Het centrale uitgangspunt bij onze hulpverlening en begeleiding is het belang van het kind.

Dit impliceert dat er in de gezinsbegeleiding voldoende tijd en ruimte vrij gemaakt wordt om met en rond de kinderen te werken.

In samenspraak met het gezin zoeken we naar de minst ingrijpende oplossing voor het kind. Het belang van netwerkpleegzorg vindt hier ook zijn plaats. Tijdens de opvang wordt gewerkt aan de opvoedingsvoorwaarden thuis zodat het kind zo snel mogelijk terug naar huis kan in zijn eigen omgeving.

b) Een vrijwillige hulpverlening

Dit impliceert dat de opvang van de kinderen enkel plaats vindt op vraag van en met de toestemming van de ouders. En dat ouders vrijwillig in de hulpverlening stappen.

De ouders formuleren zelf hun hulpvraag en samen met hen worden mogelijke voorstellen geanalyseerd. De oplossing waarmee het gezin akkoord gaat, wordt verder uitgewerkt. De ouders zijn en blijven de ouders van hun kinderen; ook als deze tijdelijk in een opvanggezin verblijven. Ze blijven bijgevolg ook steeds verantwoordelijk voor hun kinderen en de beslissingen die ze hieromtrent nemen.

Deze vrijwilligheid en dit zelfbeschikkingsrecht zijn fundamentele pijlers binnen de werking van de dienst.

c) Laagdrempeligheid en flexibiliteit

Een laagdrempelige werking staat voor respect voor de hulpvrager. Als eerstelijnsdienst is het belangrijk dat (kansarme) gezinnen zich geholpen weten door de dienst. Laagdrempeligheid wordt ook gerealiseerd door een niet-beoordelende houding van de begeleiders. Zo werkt de dienst met een permanentiesysteem waarbij iedere begeleider op de hoogte is van elke situatie die op dat moment door de dienst begeleid wordt. Dit maakt dat er steeds een hulpverlener beschikbaar is en dat er efficiënt kan gehandeld worden indien nodig.

Een laagdrempelige werking impliceert eveneens een flexibele werking. Deze flexibiliteit neemt diverse vormen aan. Gezinsbegeleiding gaat bijvoorbeeld meestal aan huis door. In crisissituaties wordt er soepel omgegaan met werkuren. De begeleiders kunnen elkaar op elk moment bereiken waardoor overleg steeds mogelijk is.

d) Preventie

Soms is een kortdurend verblijf van een kind in een opvanggezin noodzakelijk om moeilijke momenten te overbruggen. Door het betreffende gezin te begeleiden, trachten we de opvangtermijn zo kort mogelijk te houden en voorkomen we eventuele verdere nood aan opvang. Wanneer opvang toch noodzakelijk blijft, proberen we via verschillende formules te vermijden dat de thuissituatie escaleert en dat er zich nieuwe crisissituaties voordoen.

e) Empowerment

Vele ouders vragen ondersteuning in hun ouderschap. De Kinderdienst vertrekt daarbij van de krachten die mensen in zich hebben.

1.6 Doelgroep

De Kinderdienst richt zich tot gezinnen die omwille van een sociale reden (vb. overbelasting, hospitalisatie, relationele problemen, depressie, ...) tijdelijk niet voor de zorg van hun kinderen kunnen instaan. Deze gezinnen leven meestal sociaal geïsoleerd en kunnen geen beroep doen op familie, vrienden, of burens. De meeste gezinnen komen uit kansarme milieus. Meer dan drie kwart van de ouders die een beroep doen op de Kinderdienst zijn alleenstaande moeders. Deze gezinnen zijn zelf vragende partij voor een opvang van hun kind in een gezin.

1.6.1. Aanmeldingsredenen

Er wordt om verschillende redenen een beroep gedaan op de dienst. In sommige situaties komen verschillende aanmeldingsredenen tegelijkertijd voor. In 13,8% van de situaties wordt een gebrek aan sociaal netwerk expliciet als aanmeldingsreden gemeld. Bij de meeste aanmeldingen is een preventief aspect aanwezig. In 11,9 % van de situaties is dit zelfs een expliciete aanmeldingsreden.

Financiële moeilijkheden (52) komen vaak aan bod als bijkomende moeilijkheden in de gezinssituatie en vertegenwoordigen 10% van de aanmeldingsredenen. In 38 andere situaties speelden minder sterke pedagogische vaardigheden van de ouders ook een rol bij de aanmeldingsvragen (7,3%).

Ook andere redenen zoals relationele moeilijkheden, ziekte, depressie, huisvestingsmoeilijkheden of opname in een psychiatrisch ziekenhuis,... komen regelmatig voor. De veelheid aan problemen waar de ouder(s) mee in aanraking komen hebben vaak overbelasting tot gevolg. Veel ouders geven aan 'op' te zijn, en daardoor de opvoeding van de kinderen niet meer aan te kunnen. In 38,8% (201) van de vragen geven ouders aan dat ze –ten gevolge van de moeilijkheden- overbelast zijn.

1.6.2 Doorverwijzers

	2008	2009
Eigen initiatief	206 (65,4%)	168 (58,7%)
Aanmelding vanuit hulpverlening	109 (34,6%)	118 (41,3%)
Waarvan :Sector Bijzondere Jeugdzorg	}	24 (8,4%) }
Sector Centra Algemeen Welzijnswerk	}	19 (6,6%) }
Sector Kind en Gezin	} 88*	32 (11,2%) } 83
Sector Centra Geestelijke Gezondheidszorg	}	2 (0,7%) }
Sector VI. Fonds personen met een handicap	}	2 (0,7%) }
Andere	12 (3,8%)	32 (11,2%)
Onderwijssector	9 (2,9%)	7 (2,5%)
Totaal	315 (100%)	286 (100%)

**door een verandering in de registratie kunnen we geen vergelijkbare cijfers geven voor 2008*

Zoals elk jaar stellen we vast dat de meeste mensen "**op eigen initiatief**" naar onze dienst gekomen zijn. Met 'op eigen initiatief' bedoelen we dat nieuwe cliënten, via mond-aan-mond reclame, op onze dienst terechtkomen, of dat vroegere cliënten opnieuw een beroep op ons doen. Aanmeldingen door hulpverleners komen uit alle sectoren die gevat worden door integrale jeugdhulp.

1.6.3 Gezinsituatie

In 2009 kreeg de Kinderdienst 206 aanvragen voor kinderen afkomstig uit een eenoudergezin (71,9%) en 77 aanvragen voor kinderen die leven in een gezin met een – al dan niet wedersamengesteld- ouderpaar (27,7%). 3 kinderen wonen bij familie. 72 % van de kinderen leeft dus bij een alleenstaande ouder, meestal de moeder (in 68% van de situaties).

1.6.4 Geslacht

Van de 286 aanvragen betrof het in 112 situaties meisjes (39,2%) en in 174 situaties jongens (60,8%).

1.6.5 Leeftijd

Leeftijd	2008	2009
0 - 3 jaar	78 (24,8%)	36 (12,6%)
3 - 6 jaar	90 (28,6%)	85 (29,7%)
6 - 9 jaar	84 (26,6%)	69 (24,1%)
9 - 12 jaar of ouder	63 (20 %)	96 (33,6%)
Totaal	315 (100%)	286 (100%)

Uit bovenstaande cijfers blijkt dat de meeste kinderen tussen 9 en 12 jaar (33,6%) of ouder zijn. Opvallend dit jaar is de stijging van de 9 tot 12 jarigen of ouder en de daling van het aantal jongere kinderen ten opzichte van vorig jaar.

1.6.6 Nationaliteit

75,6% van de kinderen hebben de Belgische nationaliteit. Dit cijfer betreft zowel kinderen van Belgische origine als van andere origine. 11,5% van de kinderen komen uit een Centraal-Afrikaans land. 12,9% van de kinderen hebben een andere nationaliteit.

1.7 Van aanmelding tot begeleiding

a) Aanmelding/hulpvraag

Nieuwe aanmeldingen gebeuren meestal telefonisch, al dan niet via een doorverwijzende dienst. Sommige mensen komen ook op de dienst zelf langs. In dit eerste contact verzamelen we relevante gegevens om een 1ste inschatting te maken of de Kinderdienst een antwoord op de vraag kan bieden. Indien meteen duidelijk is dat het om een situatie gaat die niet binnen de werking van de Kinderdienst past, zoeken we naar een aangepaste doorverwijzing.

b) Het kennismakingsgesprek

Tijdens dit gesprek stellen we de werkwijze en het aanbod van de Kinderdienst voor aan de ouders. We polsen naar de verwachtingen van de ouders t.o.v. de Kinderdienst. We gaan ook na of er andere diensten werden gecontacteerd. Dit gesprek is volledig vrijblijvend en wordt vooral voorgesteld aan gezinnen die niet weten of ze een beroep willen doen op onze dienst.

c) De intake en de observatie van het kind

Het eerste, diepere contact tussen hulpverlener en hulpvrager, gebeurt tijdens de intake. Tijdens dit gesprek wordt de hulpvraag (zowel het aangemelde probleem als de achterliggende problematiek) geëxploreerd. Daartoe gaan we in op de huidige situatie, het verleden, de mantelzorg waarop mensen een beroep kunnen doen, het psychisch welbevinden, de financiële situatie, de pedagogische interactie en de ontwikkeling van het kind. We maken hierbij ook gebruik van het ecogram, waarin we nagaan over welk sociaal netwerk het gezin beschikt. Bij een vraag voor een steungezin gaat bijzondere aandacht naar de verwachtingen met betrekking tot het steungezin (functie, contactfrequentie..), interessegebieden van het vraaggezin en eventuele vrije tijdsbesteding.

Om een zo volledig mogelijk beeld te kunnen vormen, gaat de intake door in het bijzijn van twee begeleiders. Daarbij richt de ene zich vooral op de ouders en hun psychosociaal functioneren, de andere op de kinderen en de pedagogische interactie. De intake vindt meestal plaats bij het gezin thuis, in aanwezigheid van zowel ouders als kinderen.

Bij een vraag tot peterschap kan er eveneens een observatie of testafname van het kind plaatsvinden. Het gaat hierbij om een spelobservatie (gedeeltelijk in het bijzijn van de ouders) met als doel een betere matching te bevorderen.

Tijdens deze fase kan er ook contact opgenomen worden met andere begeleidende diensten, scholen, kinderdagverblijven, ...(met toestemming van de ouders!) Op die manier krijgen we verdere informatie over het kind en over een mogelijke samenwerking.

d) Beslissing over de voor te stellen oplossing

Op basis van de verkregen informatie wordt gezocht naar de meest aangewezen oplossing. Dit kan een opvang in een opvanggezin zijn of een ondersteuning in de vorm van een steungezin. Vanuit het subsidiariteitsbeginsel reiken we ouders soms minder ingrijpende alternatieven aan zoals dagopvang, naschoolse activiteiten, kinderdagverblijven, kampen en dergelijke.

**Het voorgaande kan bij vragen voor crisisopvang in versneld tempo uitgevoerd worden.*

e) Opvang

We gaan voor elk specifiek kind en zijn ouders op zoek naar het meest geschikte opvanggezin (matching). Dit gebeurt op basis van informatie verzameld tijdens de vorige fasen. We houden rekening met de eigenheid van het kind en de ouders en zoeken zo het gezin waar het kind het best zou functioneren.

Vooraleer de opvang start, wordt er een vrijblijvende kennismaking georganiseerd tussen een potentieel opvanggezin, het kind en zijn ouders. Deze kennismaking heeft plaats bij het opvanggezin thuis, in aanwezigheid van alle gezinsleden en een begeleider van de Kinderdienst. Dit gesprek is vrijblijvend voor alle betrokkenen.

Nadien worden afspraken gemaakt rond bezoeksregeling, telefonische contacten, terugkeer naar huis en dergelijke. De Kinderdienst heeft hierbij een coördinerende taak. De gemaakte afspraken worden vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst. De werkpunten waar de ouders (samen met de Kinderdienst) aan willen werken gedurende de opvang worden genoteerd in het ondersteuningsplan.

Als alle betrokkenen akkoord gaan met de opvang en de concrete uitwerking ervan, kan de opvang van start gaan. Tijdens de opvang vormt de Kinderdienst de schakel tussen de ouders, het kind en het opvanggezin.

f) Steungezin

Ook de zoektocht naar een geschikt steungezin gebeurt op basis van de verzamelde informatie uit de vorige fasen. Het is belangrijk dat er een goede matching gebeurt tussen 2 gezinnen: het vraaggezin en het steungezin. Dit op verschillende gebieden: verwachtingen ten aanzien van elkaar, rollen en functies, contactfrequentie... Geografische nabijheid speelt ook een belangrijke rol bij steungezinnen. Ook voor de vraaggezinnen –die vaak minder mobiel zijn- moet het steungezin gemakkelijk te bereiken zijn.

Vooraleer de steunrelatie start is er een vrijblijvend kennismakingsgesprek. Het is de bedoeling om na te gaan of beide gezinnen een eerste vlot contact hebben met elkaar. Na de kennismaking volgt er een periode van intense opvolging vanuit de Kinderdienst. Er worden concrete afspraken gemaakt over de wederzijdse verwachtingen en inzet voor de steunrelatie.

g) Evaluatie, nazorg en afbouw

Zowel tijdens als na de opvang, wordt samen met het hele gezin geëvalueerd hoe de opvang voor hen is gelopen: het concrete verloop, de beleving en de gevoelens van ieder gezinslid, de relatie tussen het opvanggezin en het gezin. Indien voor een andere oplossing werd gekozen, dan wordt ook deze geëvalueerd met de ouders en het kind.

Daarnaast worden de hulpverlening en het hulpverleningsproces geëvalueerd. De prioriteiten en werkpunten die opgenomen werden in het ondersteuningsplan zijn de basis voor voortdurende evaluatie en bijsturing.

Indien nodig voorziet de Kinderdienst nazorg voor het gezin na afloop van de opvang.

Een steunrelatie wordt gedurende de eerste maanden intensief opgevolgd door de Kinderdienst. We bewaken daarbij het afgesproken kader, de vooropgestelde verwachtingen en evalueren met vraag- en steungezin of de relatie positief evolueert. Het is vooral onze taak om de communicatie tussen beide gezinnen open, duidelijk en vlot te houden. Indien er andere noden zijn die op hulpverleningsniveau opgenomen moeten worden, bieden we een begin van hulpverlening aan met als doel om een geslaagde doorverwijzing te realiseren. Specifiek aan een steunrelatie is dat deze –idealiter- na verloop van tijd losgelaten kan worden door de Kinderdienst en spontaan verder kan blijven bestaan. Indien nodig biedt de Kinderdienst nazorg aan.

1.8 Aangeboden modules

1.8.1 Modules i.v.m. opvang in een gezin

Grof geschetst zijn er 4 opvangmodules mogelijk, steeds in combinatie met een integrale gezinsbegeleiding en afhankelijk van de problematiek en noden van het gezin.

a) Zeer kort verblijf in een pleeggezin voor kinderen en mobiele en ambulante begeleiding voor hun gezin, met het oog op een terugkeer naar huis

Deze module wordt aangeboden aan gezinnen die tijdelijk de zorg voor hun kinderen niet kunnen opnemen en waarvoor een verblijf in een pleeggezin van maximaal 1 maand een oplossing kan zijn.

b) Kort verblijf in een pleeggezin voor kinderen en mobiele en ambulante begeleiding voor hun gezin, met het oog op een terugkeer naar huis

Het gaat hierbij om opvang in een opvanggezin gedurende een aaneensluitende periode, beperkt tot maximaal 3 maanden.

c) Crisisopvang in een pleeggezin en mobiele en ambulante begeleiding voor hun gezin, met het oog op een terugkeer naar huis

Bij zeer kritieke noodsituaties verzorgt de Kinderdienst een snelle opvang van korte duur, indien nodig nog dezelfde dag.

d) Peterschapsmodule (onderbroken verblijf in een pleeggezin voor thuiswonende kinderen en mobiele en ambulante begeleiding voor hun gezin)

Hierbij wordt een kind door steeds hetzelfde opvanggezin opgevangen (door steeds hetzelfde opvanggezin) voor een aantal afgesproken weekends (bijvoorbeeld één weekend op twee) en vakanties, over een langere periode. Het gaat er hierbij in de eerste plaats om het gezinsleven meer leefbaar te maken, hetgeen een **preventief karakter** heeft: door de ouders rust te bieden en hen de ruimte te geven om nieuwe energie op te doen, kan het escaleren van de thuissituatie vermeden worden. Bovendien genieten de kinderen bij hun thuiskomst van deze vernieuwde energie. Ook voor het kind kan een peterschap een verrijking zijn omdat er een ander kader wordt geboden: ze krijgen kans om kennis te maken met andere gewoonten, zienswijzen en personen. Tevens is het opvanggezin een plaats waar ze tot rust kunnen komen en kind kunnen zijn.

1.8.2 Andere modules

a) Opvoedings- en netwerkondersteuning van een gezin met kinderen door koppeling aan een steungezin

Binnen dit project worden steungezinnen en vraaggezinnen na een grondig voorbereide matching met elkaar in contact gebracht met de bedoeling een langdurige relatie aan te gaan. Steungezinnen zijn gezinnen die zich engageren om een relatie uit te bouwen met een gezin uit de buurt. Centraal binnen dit project staan de informele steun die aan elkaar geboden wordt en de uitwisseling tussen twee gezinnen.

Ondanks ons geloof in de waardevolheid van dit project, moeten we durven vaststellen dat het project niet gerealiseerd kan worden. Ervaringen in het buitenland leren ons dat deze projecten veelal in zeer lokale werkingen geïntegreerd zijn (vb op vlak van een gemeente), wat binnen onze werking niet het geval is. Het niet kunnen verder uitbouwen van het project heeft alles te maken met het onvoldoende aanbod aan kandidaat-steungezinnen. We brachten dit signaal over aan K&G en aan het kabinet van de Minister van Welzijn. Ondertussen werd besloten dit project niet langer als kernopdracht aan de diensten gezinsondersteunende pleegzorg toe te wijzen.

b) Sociaal kamp

Net zoals elk jaar organiseerde de Kinderdienst in 2009 een sociaal kamp in juli voor kinderen tussen 5 en 12 jaar. De achterliggende gedachte om het kamp te organiseren is dubbel: enerzijds wil het een antwoord zijn op het gebrek aan betaalbare (opvang) alternatieven en wil het verhinderen dat kansarme kinderen uit de boot vallen. Anderzijds kunnen broers en zussen samenblijven. Bovendien kampt de dienst tijdens de zomervakantie met een gebrek aan opvanggezinnen. Er zijn zo'n 30-tal plaatsen beschikbaar. De kinderen worden ingedeeld in kleine groepen met ervaren monitoren. De deelnameprijs is afhankelijk van de financiële mogelijkheden van het gezin.

1.9 Aangeboden oplossingen

	2008	2009
AANMELDINGSFASE	72 (22,9%)	69 (24,1%)
Vraagverheldering	51 (16,2%)	28 (9,8%)
Geen opvanggezin beschikbaar	21 (6,7%)	23 (8%)
Geen steungezin beschikbaar	-	18 (6,3%)
OPVANG BINNEN EEN GEZIN	119 (37,7%)	87 (30,4%)
Waarvan Peterschap	38 (12%)	47 (16,4%)
Zeer korte opvang	• }	18 (6,3%) }
Korte opvang	• } 57 (18,1%)	14 (4,9%) } 32
Crisisopvang	24 (7,6%)	8 (2,8%)
ANDERE OPLOSSINGEN	124 (39,4%)	130 (45,5%)
Intensieve gezinsbegeleiding	17 (5,4%)	19 (6,6%)
Alternatieve oplossing al of niet intern	63 (20%)	76 (26,6%)
Steungezin	6 (1,9%)	8 (2,8%)
Doorverwijzing CBJ	-	8 (2,8%)
Andere	10 (3,2%)	6 (2,1%)
Dossier lopende op 31/12	28 (8,9%)	13 (4,5%)
Algemeen Totaal	315 (100%)	286(100%)

**door een verandering in de registratie zijn er geen vergelijkbare cijfers beschikbaar*

Van de vragen tot opvang eindigde 9,8% in de fase van de vraagverheldering. In 14,4% van de situaties konden we geen geschikt steun- of opvanggezin vinden. Het aantal kortdurende vormen van opvang daalde dit jaar, het aantal peterschappen steeg echter (opnieuw). Elk jaar merken we dat er verschuivingen waarneembaar zijn tussen de gevraagde formules ten opzichte van vorige jaren, wat het belang van flexibel kunnen omgaan met vraaggestuurde hulpverlening nogmaals benadrukt.

Gezien het schrijnend tekort aan opvanggezinnen, zochten we vaak naar alternatieven om de veiligheid van kinderen toch te kunnen garanderen. Daarnaast proberen we steeds om de minst ingrijpende oplossing voor een kind te kiezen. In 78 situaties werden kinderen – in combinatie met een gezinsbegeleiding van ons uit- opgevangen in een andere vorm. (bv. deelname aan kampen, dagopvang, kribbe, CKG,...). Ook de kinderen die met de Kinderdienst gedurende de zomervakantie op kamp gingen, worden hierbij gerekend. Dit jaar namen er 24 kinderen deel aan ons sociaal zomerkamp.

Voor 8 kinderen vonden we een geschikt steungezin. In sommige situaties kon met een intensieve gezinsbegeleiding een opvang in een opvanggezin voorkomen worden (6,6%). 8 kinderen werden doorverwezen naar het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg. 13 situaties bevonden zich op 31/12/09 in de aanmeldingsfase.

1.9.1 Duur van de opvang

Net als de vorige jaren bleef ook in 2009 de duur van het merendeel van de opvangen beperkt tot 1 maand. Langere opvang bleef beperkt in aantal. Er kwamen in 2009 slechts 4 opvangsituaties voor van langer dan 3 maanden. Dit is opnieuw een bewijs van de **preventieve werking** van de Kinderdienst. Immers door zeer snel en soepel in te spelen op een hulpvraag in combinatie met een eventuele gezinsbegeleiding kan vaak een escalatie van de situatie vermeden worden.

Duur van de opvang	2009
Tot 1 maand	26 (65%)
1 tot 3 maanden	10 (25%)
Meer dan 3 maanden	4 (10%)
Totaal	40 (100%)

*Peterschappen zijn hier niet meegerekend

1.9.2 Situatie na de opvang

Situatie na de opvang	2009
Terug naar gezin van oorsprong	83 (95,4%)
Residentiële voorziening	3 (3,5%)
Langdurige pleegzorg	1 (1,1%)
Totaal	87 (100%)

Bijna alle kinderen keerden terug naar hun ouders na de opvang. 1 kind werd doorverwezen naar langer durende pleegzorg. 3 kinderen evolueerden naar een residentiële vorm van opvang.

1.10 Een integrale gezinsbegeleiding

Kinderen hebben het recht om op te groeien in een veilige en stabiele gezinscontext, bij voorkeur bij hun eigen ouders. De opvang werkt dan ook aan de opvoedingsvoorwaarden thuis.

De gezinsbegeleiding situeert zich op twee vlakken: een psychosociale en een pedagogische begeleiding. De werkpunten die in de intakefase door het gezin en de begeleider genoteerd werden in het ondersteuningsplan vormen de basis van deze begeleiding. In de loop van het hulpverleningsproces worden deze regelmatig geëvalueerd en bijgestuurd. De hele gezinscontext wordt betrokken bij het gebeuren. Ook in crisissituaties wordt hiervoor voldoende ruimte gemaakt.

Thema's die betrekking hebben op het herstellen van de opvoedingsvoorwaarden in het gezin worden opgenomen door de Kinderdienst. Deze thema's zijn zeer gevarieerd naargelang de moeilijkheden die zich voordoen. Het kan onder meer gaan om financiële- en huisvestingsproblemen, om relationele conflicten, evenals om psychische en pedagogische moeilijkheden. De intensiteit van de begeleiding varieert naargelang de nood van het gezin.

Naargelang de situatie van de gezinnen die een beroep doen op onze dienst, wordt in eerste instantie geprobeerd om in de **basale noden** van een gezin te voorzien. Het ter beschikking stellen van kleding, voedsel, speelgoed... kan reeds heel wat stressfactoren wegwerken. Nadien wordt er dan gezocht naar structurele oplossingen met de gezinnen. Op die manier kunnen we ook vermijden dat kinderen omwille van materiële moeilijkheden in een opvanggezin terecht zouden komen.

Indien nodig verwijst de Kinderdienst gezinnen door naar andere – meer gespecialiseerde- diensten. Dit verloopt soms moeizaam door het feit dat de Kinderdienst met kansarme gezinnen werkt en zij moeilijk aansluiting vinden bij bestaande diensten. We houden dan ook rekening met het tempo van de hulpvrager.

Gedurende de begeleiding blijven wij de verantwoordelijkheid en keuzes van het gezin als uitgangspunt beschouwen.

1.11 De pedagogische begeleiding

a) De positie van het kind

Het kind heeft een centrale plaats in de begeleiding van de opvang en het gezin. Een kind informeren, zijn mening vragen, de kans geven zijn gevoelens te uiten en te participeren zijn daarbij de uitgangspunten. Vooraleer een opvang van start gaat, bereiden we de kinderen voor op de opvang. We gaan via verschillende methodieken het gesprek aan rond de gezinssituatie en informeren naar de visie van het kind. Tijdens de opvang vragen we ook naar zijn mening over de opvang. Ten slotte krijgt ieder kind een bundel waarin het samen met het opvanggezin zijn gevoelens rond de opvang op een speelse manier kan uiten. Bij het uitwerken van de verschillende stappen lieten wij ons inspireren door de methodiek van het ervaringsgericht werken met kinderen.

b) De pedagogische begeleiding van het gezin

De meeste ouders die op ons een beroep doen, hebben het moeilijk om hun kind de nodige aandacht, affectie, structuur en grenzen te geven. Vele ouders hebben bovendien zelf geen of nauwelijks een voorbeeldfunctie gehad wat de opvoeding betreft.

De pedagogische prioriteiten in het ondersteuningsplan worden in overleg met de ouders bepaald. Veel voorkomende werkpunten zijn: belonen, alternatieve straffen, structuren inbouwen, het belang van spel en speelgoed, de verschillende ontwikkelingsstadia van het kind, het opvolgen van het schoolse en naschoolse gebeuren, de emotionele ontwikkeling.

b) Observatie en testing

Een matching tussen een kind en een potentieel – voor het kind onbekend- peterschapsgezin wordt voorafgegaan door een spelobservatie op de Kinderdienst. Zo krijgen we spelenderwijs een beter zicht op het ontwikkelingsniveau van het kind en de wijze waarop het kind in interactie treedt met anderen. De verkregen informatie wordt aangewend bij de matching en in de verdere begeleiding van het gezin.

Tijdens de begeleiding maken we ook gebruik van volgende instrumenten: klasobservatie, NOSI(K), SDQ, schaal ouderlijk gedrag.

1.12 Nazorg

De bovenvermelde pedagogische ondersteuning en psychosociale begeleiding zijn eveneens ingebouwd in de nazorg.

1.13 Groepswerking binnen de Kinderdienst: ontmoetingsdag

Ook in 2009 gingen we met verschillende gezinnen op daguitstap. Dit jaar trokken we naar het Boudewijnpark te Brugge. De dag was weerom een geslaagde uitstap met voldoende contactgelegenheid tussen de gezinnen onderling. Voor veel mensen is dit een van de enige gezinsuitstapjes op een heel jaar. Telkens opnieuw zien we hoe de begeleide gezinnen de kans krijgen op een andere manier met elkaar om te gaan, wanneer ze eventjes weg zijn van hun dagelijkse zorgen.

1.14 Overleg en samenwerking - gevolgde opleidingen en studiedagen - voorstelling dienst & bezochte initiatieven

1.14.1 Overleg en samenwerking

*Binnen de Kinderdienst gebeurt overleg op de wekelijkse teamvergaderingen. Daarbij ligt de ene week het accent op de interne werking, de andere week op de begeleide gezinnen. Dringende vragen, selecties van opvanggezinnen en nieuwe aanmeldingen komen uiteraard wekelijks aan bod. Daarnaast wordt er maandelijks een intervisiemoment gepland.

* Buiten de Kinderdienst

De medewerkers van de Kinderdienst participeren aan de volgende overlegvergaderingen:

- Pleegzorg Vlaanderen:
 - Raad van Bestuur
 - Algemene Vergadering
 - Ledenvergadering
 - Sectoroverleg Gezinsondersteunende pleegzorg
 - Provinciale stuurgroep Brussel en Vlaams-Brabant rond provinciale samenwerking tussen diensten pleegzorg
 - interprovinciaal overleg rond provinciale samenwerking
 - provinciale werkgroepen selectie en intake

- Brusselse Welzijns- en Gezondheidsraad: Algemene Vergadering

- Vlaams Welzijnsverbond:
 - Sectoraal Directiecomité Gezinsondersteuning
 - Comité pleegzorg
 - Algemene vergadering
 - Raad van Bestuur

- Kind en Gezin: - Platform Integrale Jeugdhulp
 - Werkgroep gezinsondersteunende pleegzorg
- Integrale jeugdhulpverlening: - Stuurgroep regio Brussel
 - Netwerken rechtstreeks toegankelijke hulp van Brussel en
 Vlaams-Brabant
- Provinciaal Vormingsoverleg Pleegzorg

1.14.2 Gevolgd studiedagen en opleidingen

Eén of meerdere medewerkers namen deel aan de volgende studiedagen:

- 12/03/09, 19/3/09, 26/03/09: Kennismaking met islamitische visies op relaties en opvoeding
- 24/04/09, 8/05/09, 29/05/09: Kansen en risico's in de ontwikkeling van kinderen in nieuwe gezinssituaties
- 14/05/09 en 4/06/09: een (h)echte band, inzichten in gehechtheid en perspectieven op preventie

1.15 't KaDeeke

Driemaandelijks verschijnt 't KaDeeke, het tijdschrift van de Kinderdienst. Er bestaan een aantal vaste rubrieken zoals een pedagogisch artikel, een artikel over de werking van de Kinderdienst, een getuigenis, een boekbespreking en een kinderhoekje. Deze rubrieken worden aangevuld met éénmalige artikels, afhankelijk van het aanbod en het tijdstip.

't KaDeeke wordt verspreid naar andere diensten en sympathisanten met de bedoeling hen te informeren over onze werking. Maar vooral zien we het tijdschrift als belangrijk medium om in contact te blijven met onze opvanggezinnen en hen op de hoogte te houden van het reilen en zeilen van de Kinderdienst. Het is een middel van verbondenheid tussen onze opvanggezinnen en de dienst.

2. STEUN- EN OPVANGGEZINNEN

2.1 Rekrutering van steun- en opvanggezinnen

Opvanggezinnen zijn een belangrijke peiler in de werking van de Kinderdienst. Toch blijft het niet evident om gezinnen te vinden die zich willen engageren om een kind voor een korte periode op te vangen.

Naast het zoeken van ‘bestandsgezinnen’ gaan we ook op zoek naar potentiële opvanggezinnen die in het netwerk van de vraaggezinnen aanwezig zijn.

Ook steungezinnen zijn absoluut noodzakelijk binnen het project om steunrelaties uit te bouwen.

Voor bestandsgezinnen ervaren wij, net zoals andere diensten, een chronisch tekort aan mogelijkheden. Via wervingscampagnes proberen we een zo breed mogelijk publiek te bereiken.

Vanuit de Kinderdienst wordt er maandelijks een regio gekozen waarbinnen we onze werkvorm bekend maken. We contacteren scholen, verenigingen, openbare instellingen... Affiches en folders worden opgestuurd.

Daarnaast zoeken wij samen met de ouders gedurende de intake naar mogelijkheden tot opvang in hun eigen netwerk. Een netwerkgezin wordt door ouders en kind als minder bedreigend ervaren: het kind kent het gezin (of een deel ervan) reeds, de ouders kennen het reeds. Het netwerkgezin woont vaak ook in de omgeving van het kind, waardoor het kind in een vertrouwde omgeving blijft. Om dezelfde redenen zoeken we ook bij een vraag naar een steungezin naar mogelijkheden binnen het eigen netwerk. Bovendien gaan we bij deze vragen ook zeer gericht in de buurt van het gezin op zoek naar een potentieel steungezin via mensen of organisaties die er lokaal verankerd zijn. De screening en begeleiding van deze netwerkgezinnen verloopt enigszins anders dan bij bestandsgezinnen.

2.2 Selectie

Opvang- en steungezinnen vormen een onmisbare schakel binnen de werking van de Kinderdienst. De selectieprocedure omhelst zowel de selectie zelf van het gezin waarbij een toets aan verschillende criteria gebeurt, als de voorbereiding en vorming van het gezin op het genomen engagement.

2.2.1 Selectieprocedure voor Bestandsgezinnen

De selectieprocedure verloopt in 4 stappen: het eerste aftastend telefonisch contact, de informatieavond, de selectiegesprekken en de evaluatie van de eerste opvang.

a) Het telefoongesprek

Met mensen die interesse hebben in onze werking, hebben we een telefonisch contact. Tijdens dit gesprek leggen we kort onze werking uit en is er ruimte om vragen van het kandidaat-gezin te beantwoorden. Naast het informatieve gedeelte worden er ook een aantal algemene criteria

getoetst (vb. leeftijd, woonplaats, mobiliteit).

b) De informatieavond

Mensen die in aanmerking komen en geïnteresseerd blijven als kandidaat opvanggezin, worden uitgenodigd op een informatieavond. De volledige werking van de Kinderdienst wordt verduidelijkt tijdens die avond. Deze theoretische uiteenzetting wordt geïllustreerd aan de hand van een getuigenis van een ervaren opvanggezin. Na afloop van de avond krijgt het kandidaat-opvanggezin een vragenlijst en een informatiebrochure mee naar huis. Er wordt gevraagd de vragenlijst ingevuld terug te sturen, indien ze de selectieprocedure wensen verder te zetten.

Steungezinnen bieden we een individueel informatiemoment aan. Hier krijgen zij uitleg over de werking van de Kinderdienst en meer specifiek over het project steungezinnen. Ook steungezinnen beslissen na dit infomoment om verder te gaan met dit engagement of kunnen beslissen er mee te stoppen.

c) De selectiegesprekken

De gesprekken vinden plaats nadat het kandidaat-opvanggezin de vragenlijst heeft teruggestuurd. Gewoonlijk vinden er 2 à 3 gesprekken plaats. Enerzijds is het de bedoeling zicht te krijgen op het gezin en zijn psychologie, de pedagogische kwaliteiten, het gezinsfunctioneren, de samenwerkingsmogelijkheden met de Kinderdienst en de ouders. Bij een steungezin gaat veel aandacht naar de verwachtingen van het gezin met betrekking tot hun rol, functies en engagement als steungezin.

Anderzijds wordt er ook individuele vorming gegeven naar aanleiding van onderwerpen die in de gesprekken aan bod komen. Ook praktische opdrachten komen aan bod. De gesprekken worden door een vaste persoon geleid, telkens vergezeld door een andere collega.

Nadien wordt elk gesprek besproken op de teamvergadering. Bij de bespreking van ieder selectiegesprek worden eventuele aandachtspunten vastgelegd die in de volgende selectiegesprekken terug opgenomen worden. Na het laatste selectiegesprek worden de sterke kanten en beperkingen van het kandidaat-gezin besproken op het team. Na deze evalueatie wordt de beslissing aan het kandidaat-gezin meegedeeld.

2.2.2 Screening van Netwerkgezinnen

De screening van netwerkgezinnen verloopt eveneens over verschillende gesprekken. De bedoeling is om na te gaan of dit gezin een bepaald kind uit hun eigen netwerk wil en kan opvangen en of zij dus bereid zijn om te functioneren als steungezin voor een gezin uit hun omgeving. Het eerste uitgangspunt daarbij is dat de ouders ons aangeven dat zij in dat bepaalde gezin voldoende vertrouwen hebben.

Toch zijn er enkele tegenindicaties: (langdurige) conflicten tussen beide gezinnen, de veiligheid van het kind die in gevaar is,...

Gedurende de gesprekken peilen we naar de motivatie van het gezin, de idee, de gezamenlijke geschiedenis van de gezinnen, de verwachtingen die het kandidaat-gezin heeft ten opzichte van de ouders en de Kinderdienst. Veel tijd gaat ook naar de verwachtingen ten aanzien van het kind:

welke rol hebben ze nu, hoe zal dit veranderen, wat verwachten ze daarbij,... Uiteraard wordt er eveneens stilgestaan bij hun persoonlijke geschiedenis, hun waarden en normen, hun denkbeeld over opvoeding. We denken samen ook na over verschilpunten met de ouders en hoe zij deze een plaats zien te geven.

2.3 Begeleiding en vorming van opvang- en steungezinnen

2.3.1 Begeleiding van opvanggezinnen

De ondersteuning van het opvanggezin gebeurt vanuit de globale doelstelling het welslagen van de opvang te bevorderen. Deze doelstelling kan op verschillende manieren concreet ingevuld worden. In wat volgt gaan we hier verder op in.

Ieder kind vraagt een specifieke aanpak. Voor een bestandsopvanggezin is het niet evident de noden en behoeften van een volledig vreemd kind in te schatten.

We streven ernaar om het opvanggezin de nodige informatie te geven rond **de achtergrond van het kind** (zonder hierbij de privacy te schenden). We denken dan aan de gezinssituatie, het functioneren van het kind en de interactie ouder-kind. Deze informatie stelt het opvanggezin vaak in staat om het gedrag van het kind te kaderen en er adequaat op in te spelen.

Ook kunnen we meer **algemene gegevens** uit de literatuur en uit onze eigen ervaring aanreiken aan de opvanggezinnen.

Tijdens een opvang nemen we regelmatig contact op met het opvanggezin om **het verloop van de opvang** op te volgen.

We trachten zo snel en concreet mogelijk in te spelen op vragen rond de omgang met of het gedrag van het kind. Belangrijke factoren om hierbij in het achterhoofd te houden zijn: achtergrond en thuissituatie van het kind, leefgewoontes en draagkracht van het opvanggezin en de duur van de opvang.

Daarnaast is het ook belangrijk om de opvanggezinnen bij te staan in het zich **laten thuis voelen van het kind in opvang**. Om de overgang naar een bestandsgezin niet te bruusk te laten verlopen trachten we in eerste instantie een kennismakingsgesprek, vóór de start van de opvang, te laten plaatsvinden bij het opvanggezin thuis. Dit gebeurt met de bedoeling dat het kind samen met de ouders kennis kan maken met het gezin, hun huis, waar het mag slapen, spelen...

Ook bij netwerkgezinnen wordt ervoor gekozen om een voorafgaand gesprek te laten doorgaan. Enerzijds kan het dat een kind of zijn ouder alle gezinsleden van het netwerkgezin nog niet kent, anderzijds kan zo'n gesprek een goede gelegenheid zijn om gezamenlijk een aantal afspraken te maken rond het concrete verloop van de opvang.

Bij een netwerkgezin is het eveneens belangrijk om voldoende ruimte te bieden aan een kind voor vragen. Kinderen zijn wel minder verward, omdat ze in een minder vreemde omgeving terecht komen, maar vragen zich toch vaak af waarom ze daar zijn, ook al werd het hen verteld door de ouders. We trachten de opvanggezinnen bij te staan in het leren omgaan met deze gevoelens.

Ook de contacten **tussen de eigen kinderen en het kind in opvang worden opgevolgd**.

Bij de matching houden we rekening met de leeftijd en interesses van de kinderen.

Wanneer de vraag tot opvang vrijblijvend aan het opvanggezin gesteld wordt, vragen we steeds om deze vraag ook met hun kinderen te bekijken. Tijdens de opvang peilen we regelmatig naar de

contacten tussen de eigen kinderen en het kind in opvang. Indien er zich hier rond problemen stellen, trachten we daarvoor samen met hen oplossingen te zoeken. Bij de evaluatie op het einde van de opvang krijgen eigen kinderen eveneens de kans hun verhaal te vertellen.

Tijdens de opvang leggen we er bij de opvanggezinnen blijvend de nadruk op om **de ouders van het kind** een plaats te geven.

Als het einde van de opvang nadert wordt samen met het opvanggezin gewerkt rond het **afscheid van het kind**. Er wordt gekeken naar de beste manier om dit met het kind voor te bereiden.

Daarnaast organiseren we een **ronde tafel** tussen het kind, de ouders en het opvanggezin bij de start van een opvang, en nadien minimaal om het jaar als de opvang of peterschap langer duurt. Een ronde tafel resulteert in een aantal concrete afspraken, die gebundeld worden in een afsprakennota. Deze afsprakennota vormt telkens de basis van de volgende ronde tafel. Thema's die aan bod komen zijn: beleving van de opvang door het kind, aantal en vorm van de contacten met ouders tijdens de opvang, vervoer, kleding, uitwisselen van informatie...

2.3.2 Begeleiding van steungezinnen

Bij een steungezin bestaat de begeleiding er vooral in om de **communicatie** tussen steun- en vraaggezin open te houden.

In de beginfase is de begeleiding intensief. Ook gaat veel aandacht naar het **concreet invullen van hun engagement**. Uiteraard staan wij ook stil bij de contacten met het vraaggezin: zowel met de kinderen als met de ouders. We bewaken ook de **eigen grenzen** van het steungezin mee. Kortom, we communiceren over de verschillende aspecten van een steunrelatie om de relatie zo goed mogelijk van start te laten gaan.

Eveneens in deze beginfase wordt een **ronde tafel** georganiseerd. Hierbij worden de concrete afspraken die gemaakt worden tussen het vraaggezin, het steungezin en de Kinderdienst gezamenlijk op papier gezet. Na enkele maanden wordt opnieuw een ronde tafel georganiseerd. Dan wordt geëvalueerd of alles goed loopt of aanpassingen aan de afspraken nodig zijn.

Wanneer een steunrelatie goed loopt, neemt de Kinderdienst eerder een **positie in op de achtergrond**. Dit gebeurt steeds in samenspraak met het vraag- en steungezin. Idealiter is het na verloop van tijd de bedoeling dat de begeleiding van de Kinderdienst uitdooft en niet meer nodig is.

2.3.3 Vorming

De vorming van opvang- en steungezinnen is een **procesmatig** en **doorlopend** gebeuren. Dit proces start op het moment dat een gezin beslist om zich kandidaat te stellen. De eerste vormingsmomenten vinden plaats tijdens de **informatiemomenten** en de **selectiegesprekken**. Het doel van deze vorming is het efficiënt kunnen opvangen van kinderen of steun bieden aan een ander gezin, binnen de specifieke context van waaruit de Kinderdienst werkt. Naast deze primaire taken verwachten wij dat onze gezinnen zich ook kunnen inleven in de ruimere context

van dit kind of gezin. Voor netwerkgezinnen gaat daarbij bovendien extra aandacht naar de gedeelde geschiedenis die ze hebben met het kind en de ouders.

Ook **tijdens en na een opvang of steunrelatie** wordt een gelijkaardige vorming georganiseerd. Daarbij is het de bedoeling om de opgedane ervaringen in een ruimer kader te plaatsen en te evalueren in functie van volgende engagementen. Deze vorming wordt begeleid en gestimuleerd vanuit de Kinderdienst.

Daarnaast organiseert de Kinderdienst jaarlijks een **ontmoetingsdag*** voor opvanggezinnen. De bedoeling is om even stil te staan rond een uitgekozen thema en om op een ontspannen manier onderling ervaringen uit te wisselen.

Dit jaar gingen we naar het “Hidrodoe”. Het was een dag waar ontmoeting en uitwisseling centraal stonden. Een 50-tal mensen namen deel aan deze ontmoetingsdag.

In samenwerking met andere diensten voor pleegzorg binnen Brussel en de provincie Vlaams-Brabant worden er ook verschillende praatcafés per jaar georganiseerd.

* Gezien het project steungezinnen nog jong is, bestaan dergelijke initiatieven nog niet. Over de uitbouw ervan wordt echter wel nagedacht.

2.3.4 Cijfergegevens met betrekking tot opvang- en steungezinnen

Het totale aantal opvang- en steungezinnen waarop de Kinderdienst in 2009 kon rekenen is 51.

In de loop van 2009 zochten we ook naar nieuwe opvang- en steungezinnen.

Aantal telefonische reacties: 35

Aantal deelnemers aan een infoavond: 12

Aantal gezinnen die de vragenlijst terugstuurden na infoavond: 10

Aantal geselecteerd: 16, waarvan 10 bestandsgezinnen en 6 netwerkgezinnen.

Aantal geweigerd: 0 – 1 kandidaat trekt zich terug tijdens de selectie.

Gezien de grote daling van het aantal beschikbare opvanggezinnen in 2008, investeerden we in 2009 zeer sterk in de werving van nieuwe potentiële opvanggezinnen. Dit is ook zichtbaar in de cijfers: het aantal beschikbare opvanggezinnen daalde van 66 naar 51 vorig jaar en bleef gelijk aan 51 dit jaar. Door de selectie van 16 kandidaat-opvanggezinnen konden we een nieuwe daling in het aantal beschikbare opvanggezinnen beperken. Door deze dalingen konden we minder vraaggezinnen en hun kinderen helpen dan de voorbije jaren (zie punt 3).

3. KINDERDIENST IN BRUSSEL: een prioriteit

3.1.1 Brussel in Beweging

Het voorbije jaar werd het belang van investeren in Brussel weer eens duidelijk benadrukt. Bij het samenstellen van dit jaarverslag waren er 17 kinderen wachtend op een geschikt peterschapsgezin. 88% daarvan zijn kinderen die in Brussel wonen (en Nederlandstalig onderwijs volgen) ... en waar we dus bij voorkeur ook opvanggezinnen uit Brussel voor zoeken.

We merken reeds verschillende jaren dat daar waar de nood het hoogst is- in de anonieme grootstad- het moeilijkste is om antwoorden te bieden. Woonruimte is en blijft duur in deze stad, wat het opvangen van een (bijkomend) kindje voor een gezin bemoeilijkt. Maar vooral ook het gegeven dat het aantal Nederlandstalige gezinnen in Brussel daalt. Onderzoek toont aan dat deze trend zich verder zal zetten.

We citeren uit “Reflecties Magazine Reflets (n°17)” het artikel van Guido Fonteyn dat aandacht besteedt aan onderzoek van Jan Hertogen. Tegen 2020 evolueren we naar een Brussel waarin het aandeel van de autochtonen, zowel Vlamingen als Franssprekenden beduidend kleiner zal zijn dan dat van de vreemdelingen en de genaturaliseerden. In dezelfde tijdsperiode zal ook de druk vanuit Brussel op de Vlaamse Rand – en zelfs ver daarbuiten- toenemen. Jan Hertogen ziet een toename van het bevolkingsaantal van 1.031.215 op 1/1/2007 naar 1.200.108 evolueren in 2020. Dit zal het resultaat zijn van verschillende demografische en sociologische bewegingen in de Brusselse bevolking.

Aan deze vaststellingen kunnen we een aantal cijfers uit “Welzijnsbarometer”, het Brussels armoederapport 2009, toevoegen zoals:

“een vijfde van de totale Brusselse bevolking leeft in financiële armoede”

“iets meer dan een derde van de Brusselse kinderen en jongeren groeien op in een gezin zonder inkomen uit werk”

“tewerkstelling en een inkomen uit arbeid volstaan niet voor iedereen om uit financiële armoede te blijven of te geraken”

“schoolachterstand van minstens een jaar in het TSO voor meer dan 8 leerlingen op 10”

“meer dan 1 op 4 Brusselaars leeft onder de armoedegrens”

Al deze cijfers en bijhorende commentaren zijn zeker een aandachtspunt voor de politici. Op het micro-niveau van onze hulpverlening versterken ze de bezorgdheid van de dienst voor de komende jaren, zowel wat betreft de moeilijke leefomstandigheden waar veel van onze Brusselse vraaggezinnen in moeten (over)leven als wat betreft het vinden van geschikte opvanggezinnen in Brussel.

3.1.2 Project interculturele pleegzorg in Brussel

De vraag naar pleeggezinnen voor de opvang van minderjarigen blijft stijgen. Dit geldt ook kinderen en jongeren met een andere culturele achtergrond. In een grootstad als Brussel, een smeltkroes van verschillende culturen, geldt dit eens te meer. We moeten echter vaststellen dat er weinig culturele verscheidenheid is in het bestand van pleegouders.

De drie diensten voor pleegzorg van Brussel, Kiezen voor Kinderen, Opvang en de Kinderdienst beslissen om hier samen wat aan te doen, dit met de steun van de Vlaamse gemeenschapscommissie. Solentra, vluchtelingen werk, brengen hun kennis rond cultuur sensitief -en “community-based” werken. Ook hun etno-psychiatrische benadering geeft een extra dimensie aan de samenwerking. Solentra verzorgt vorming en supervisie aan de medewerkers van de drie diensten.

Het lijkt wel of het begrip pleegzorg binnen de verschillende gemeenschappen in Brussel niet zo gekend is. Vaak leeft het idee dat kinderen die eventjes niet thuis kunnen wonen spontaan door een gezin uit de gemeenschap wordt opgenomen. In de discussies met verschillende mensen moeten we vaststellen dat pleegzorg niet gekend is en dat het probleem van werven van allochtone gezinnen nog minder in kaart wordt gebracht.

Een andere vaststelling is de gedeelde zorg voor kinderen die het thuis niet gemakkelijk hebben. Het vertrekpunt is de gemeenschappen zelf. We proberen om pleegzorg bekend te maken en dit met de hulp van sleutelfiguren. Deze personen hebben toegang tot hun gemeenschap, kunnen mensen bij elkaar krijgen of organisaties aanspreken waar we het woord kunnen nemen. Een inleiding door deze personen verkleint de drempel naar onze werking en is een meerwaarde voor onze informatie sessie. We willen hun kennis en motivatie gebruiken om pleegzorg ook binnen deze gemeenschappen bekend te maken.

Een pleeggezin met dezelfde culturele achtergrond zorgt voor erkenning, voor een vertrouwde omgeving. Dit kan voor kinderen maar ook voor ouders een geruststelling zijn.

“Niet alleen werd Kerstmis in plaats van het einde van de Ramadan gevierd. Alles rook ook anders dan thuis, het eten, de muziek en de sfeer waren ook anders. Keer op keer voelde ik me onzeker over mijn gedrag. Telkens vroeg ik me af of ik zou voldoen aan de verwachtingen van zowel mijn ouders als pleegouders. Dit maakte me verdrietig. (Saliha, 15 jaar)”

Belangrijk is ook dat het kind erkenning krijgt voor zijn identiteit, een doorleefde kijk mee krijgt op racisme en tools voor een gezonde integratie.

We zijn ervan overtuigd dat een kleurrijk bestand een meerwaarde kan zijn voor pleegzorg.

Het project loopt over één jaar. In een eerste fase willen we een gerichte wervingscampagne opzetten. We maken hier actief gebruik van de sleutelfiguren die ons in de verschillende gemeenschappen kunnen introduceren. Het zoeken en contacteren van deze mensen gebeurt via uiteenlopende kanalen, medewerkers in de sociale sector, dokters, tolken, ...

Zij houden ons op de hoogte van de activiteiten waar onze aanwezigheid een meerwaarde kan zijn.

Naast het werven van nieuwe kandidaat pleeggezinnen willen we ook in samenwerking met vzw Solentra de selectieprocedure een cultuurgevoelige invulling geven. Kijk op opvoeden, relaties met ouders, religie, ... worden beïnvloed door andere culturele achtergronden, als pleegzorgdienst is het belangrijk om de juiste informatie te bekomen.

Naast het ontwikkelen van een specifieke methodiek voor het werven en het selecteren van kandidaat pleegouders met een andere culturele achtergrond willen we met dit project de medewerkers van de diensten voor pleegzorg ondersteunen in het begeleiden van allochtone kinderen en hun pleeggezinnen. De supervisie en vormingsmomenten van Solentra zullen een meerwaarde zijn voor het verdiepen van de kennis in het werken met deze doelgroep.

In een grootstad als Brussel waar diversiteit een uitdaging is, willen we hier ook binnen pleegzorg werk van maken!

4. 2010: HET VOORBEREIDINGSJAAR OP PROVINCIALE SAMENWERKING TUSSEN VERSCHILLENDE DIENSTEN VOOR PLEEGZORG

Het pleegzorglandschap in Vlaanderen en Brussel staat voor grote veranderingen, ook de Kinderdienst is betrokken. Een woordje uitleg:

Enkele jaren geleden werd er in Limburg een samenwerkingsproject opgestart tussen verschillende diensten voor pleegzorg, over de verschillende pleegzorgsectoren heen. In eerste instantie was de sector gezinsondersteunende pleegzorg (nog) niet betrokken.

Het project in Limburg bestond er in om de functies intake (1^e contacten tussen een dienst voor pleegzorg, een kind en zijn gezin), werving en selectie (van pleeggezinnen) en matching (koppeling van het meest geschikte pleeggezin aan een pleegkind) samen te voegen. Hiertoe werden er gemeenschappelijke procedures uitgewerkt. Van elke pleegzorgdienst werd een inzet in personeel en middelen gevraagd, gekoppeld aan de grootte van de dienst. Zowel kandidaat-pleeggezinnen als vragen voor pleegzorg komen langs 1 telefoonnummer bij de diensten, bij 1 'loket' binnen en worden door het 'dienstoverschrijdend' team behandeld. Na het doorlopen van de selectieprocedure komen kandidaat-pleeggezinnen in een gemeenschappelijke pool van de verschillende diensten voor pleegzorg terecht. Bij een vraag tot pleegzorg wordt de informatie die uit de contacten met het pleegkind en zijn gezin voortkomen naast de informatie over mogelijke pleeggezinnen gelegd. De meest optimale combinatie tussen beiden wordt dan verder uitgewerkt. De opvallendste resultaten van de samenwerking zijn de grotere bekendheid van pleegzorg binnen de provincie met een zeer duidelijke stijging van het aantal kandidaat-pleegouders en een grotere keuze in de mogelijkheden met betrekking tot matching van een pleegkind aan het meest geschikte pleeggezin. In deze spreken de cijfers voor zich: daar waar in het verleden gemiddeld op 1 op 3 vragen voor pleegzorg (over alle sectoren heen) positief kon gereageerd worden, kan dit nu op 1 op 2. Bovendien kan men meerdere geschikte kandidaat-pleeggezinnen met elkaar vergelijken en daar het gezin uit kiezen dat het meest geschikte pleeggezin zou zijn voor dit/ deze specifieke pleegkind(eren).

Bovenstaand project kwam tot stand met projectmiddelen van de Vlaamse overheid. Eén van de doelstellingen was om een draaiboek van het project te ontwikkelen naar andere provincies toe. Tijdens het project werd er een associatie tussen de diensten tot stand gebracht en de samenwerking bleef verder lopen, ook na stopzetting van de projectmiddelen. Ondertussen is in de provincie West-Vlaanderen sinds 1 januari 2009 een zelfde samenwerking gestart, en in de andere provincies zijn de gesprekken tot samenwerking tussen verschillende diensten lopend. Samenwerking bevorderen betekent immers niet zonder meer uniformiteit. Situaties zijn niet zomaar inwisselbaar, zeker niet voor de Kinderdienst die in Brussel en Vlaams-Brabant actief is. Vandaar het belang van overlegde oplossingen.

In Vlaams-Brabant en Brussel zijn de gesprekken rond samenwerking tussen verschillende diensten voor pleegzorg lopend. Op 1 januari 2011 zou een gezamenlijk 'pleegzorgloket' werkzaam moeten zijn. De Kinderdienst is uiteraard mee betrokken in dit veranderingsproces.

We hopen dat bovenstaand concept voor de vraaggezinnen en hun kinderen die een beroep doen op de Kinderdienst een grote meerwaarde zal betekenen.

Wat kan dit in de praktijk betekenen voor de gezinnen die een beroep doen op gezinsondersteunende pleegzorg? Zij zullen, al dan niet ondersteund door een hulpverlener, zowel via het ‘pleegzorgloket’ als via de dienst zelf een vraag tot opvang kunnen stellen. Dat laatste is voor de Kinderdienst van wezenlijk belang. Voornamelijk volgende redenen laten ons derhalve deze keuze maken:

- Veel van de gezinnen die we begeleiden komen op eigen initiatief bij de Kinderdienst terecht, ze kennen ons adres of telefoonnummer.. soms ook door andere mensen die we helpen of hielpen. Deze laagdrempeligheid zou verloren kunnen gaan als de rechtstreekse toegang tot de dienst niet meer mogelijk is. Gezien de doelgroep van de dienst, vooral kansarme gezinnen, staan bijkomende telefoonnummers of meerdere hulpverleners vooral gelijk aan bijkomende drempels waar over gestapt moet worden om effectief een hulpvraag te stellen.
- Bij gezinsondersteunende pleegzorg speelt het aspect ‘tijd’ een belangrijke rol. Er moet zeer snel op vragen ingespeeld kunnen worden. Er is vaak weinig tijd om een begeleiding op te starten, om een opvang te zoeken. In crisissituaties hebben we vaak slechts enkele dagen of zelfs uren tijd om een goede inschatting van de situatie te maken, een geschikt pleeggezin te zoeken, iedereen met elkaar kennis te laten maken en de opvang te laten starten. Bovendien begint de vertrouwensrelatie met de begeleider van bij de aanmelding en de intake.

Gezamenlijke campagnes om pleegzorg meer bekend te maken in de maatschappij en om meer kandidaat-pleegouders te bereiken, zijn een absolute meerwaarde voor de kinderen die opgevangen moeten worden in een pleeggezin. Veel gezinnen die met de Kinderdienst samenwerken kiezen expliciet voor kortdurende opvang, voor onderbroken opvang/ peterschap waarbij opvang enkel in het weekend gebeurt, voor een opvang waar de ouders volledig vrijblijvend voor kiezen of voor een dienst die de expliciete keuze maakt ouders tijdens de opvang van hun kind intensief te ondersteunen. In een gezamenlijke wervingscampagne en selectieprocedure moet voor deze aspecten ook blijvende aandacht zijn.

5. AANLOOP TOT 2010...

2009 werd vooral gekenmerkt door een opvallend groot aantal vragen die in de fase van de aanmelding of de vraagverheldering stopten. Misschien betekent dit dat het beeld bij de aanmelders van wat Kinderdienst kan doen niet juist is? Hier vloeit onmiddellijk een eerste prioriteit uit voor het komende jaar: een duidelijk beeld schetsen van de doelen en visie van vzw Kinderdienst ten opzichte van aanmeldende diensten.

Onze grootste zorg in het voorbije jaar was het gebrek aan opvanggezinnen. Het feit dat er onvoldoende kandidaat-opvanggezinnen beschikbaar waren, zorgde voor grote moeilijkheden in de gezinnen van oorsprong. Het betekent voor gezinnen 'niet geholpen kunnen worden', zowel daar waar vragen zijn voor ononderbroken opvang als voor peterschappen. Het niet kunnen aanbieden van deze formules leidt ongetwijfeld tot escalaties van problemen. Voor 2010 is het blijvend werven van kandidaat-opvanggezinnen dan ook een topprioriteit. Dit fenomeen treft echter de hele pleegzorgsector. We hopen dat de regionale samenwerking tussen diensten voor pleegzorg vanaf 2011 hier enig soelaas voor kan bieden zonder afbreuk te doen aan het profiel van de Kinderdienst en gezinsondersteunende pleegzorg.

De combinatie van enkele factoren in de cijfers leert ons dat het net in Brussel is dat 'onze' gezinnen sociaal geïsoleerd leven, dat het ook hier is dat de meeste vragen tot opvang onbeantwoord blijven... Kortom: waar de nood het hoogst is, kunnen we geen antwoorden bieden. We willen deze uitdaging zeker niet uit de weg gaan, integendeel: voor ons blijft Brussel een prioritair werkgebied.

Op financieel vlak werd 2009 het jaar waarin een aanzet werd gegeven tot de zo noodzakelijke betere budgettaire ondersteuning. Er kwamen iets meer middelen, deels voor verlaging van werkdruk, deels voor uitbreiding van de hulpverlening. Tegelijkertijd kwam er een driejarenconvenant tot stand waardoor de kwetsbare jaarlijkse projectsubsidies een einde lijken te kennen.

2010 wordt het jaar waarin de provinciale samenwerking tussen de verschillende diensten voor pleegzorg vorm krijgt. De Kinderdienst is nauw bij dit project betrokken. Door de samenwerking zouden kinderen, ouders en pleeggezinnen beter geholpen moeten kunnen worden. De Kinderdienst bewaakt dit mee. Onze bijzondere aandacht gaat daarbij ook naar de rechtstreekse toegang, de laagdrempeligheid en de snelle inzetbaarheid van gezinsondersteunende pleegzorg.

2010 wordt ook het jaar waarin een intersectoraal pleegzorgdecreet vorm zal krijgen. We hopen hierbij op aandacht voor vraaggericht werken, op maat werken, laagdrempeligheid, kwaliteit... binnen pleegzorg. We hopen bovenal dat dit decreet eindelijk een definitieve oplossing zal geven voor de kwetsbare positie van de diensten gezinsondersteunende pleegzorg... en dat het projectstatuut (na meer dan 20 jaar) eindelijk tot het verleden zal behoren...